

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ

Побережна Л.В., викладач відділення «Агрономія»

e-mail: lydmila19820225@gmail.com

*ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»*

Однією з сільськогосподарських культур, яка здатна в умовах глобальної зміни клімату забезпечити сталі врожаї зерна з високим вмістом продовольчого білка є нут.

Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, вигідне геополітичне та територіально-економічне розташування України зумовили значний розвиток виробництва зерна в нашій країні. За обсягами посівних площ зернових і зернобобових культур Україна займає 6-7, а за виробництвом зерна на одну особу 5-6 місце [1].

В даний час питання, пов'язані із забезпеченістю білком, повинні вирішуватися не лише за рахунок збільшення площі і об'ємів вирощеної продукції зернових і бобових культур, а також з врахуванням концепцій раціонального природокористування, які мають на меті оптимізацію землекористування, біологізацію землеробства, удосконалення технологій вирощування, використання нових сортів і гібридів культур та меліорації земель.

Нут – одна з самих посухостійких зернобобових культур, посівна площа якої з кожним роком збільшується. Культура вирощується в більш ніж 30 країнах світу, займаючи третє місце серед зернобобових, поступаючись лише сої і квасолі. Основні його посівні площі зосереджені в Індії, Китаї, Пакистані [2].

Нут, сама цінна за поживністю бобова культура, яка містить велику кількість вітамінів та інших біологічно-цінних речовин. У зерні міститься 20-30% білка, який за якістю наближається до яєчного; 4-7% жиру; 2-7% клітковини; 50-60% вуглеводів; 2-5% мінеральних речовин; вітаміни А, В1, В2, В3, С, В6, РР, незамінні амінокислоти. Білок нуту практично знежирений, перетравлюється на 80-83%) та легко засвоюється, а за амінокислотним складом дуже близький до тваринного походження. Біологічна цінність білка досягає 52-78%. Вміст вітаміну С в насінні нуту коливається від 2,2 до 20 мг на 100 г біомаси, причому в проростаючому насінні його вміст збільшується і на 12-й день після проростання складає 130-150 мг на 100 г сухої речовини [3].

Найкращими попередниками для нуту є зернові колосові культури та кукурудза на силос. Хороші попередники – баштанні культури, ріпак, кукурудза на зерно та сорго.

Оптимальним варіантом є внесення фосфорно-калійних добрив з

розрахунку 55-65 кг/га у діючій речовині. Найкраще вносити добрива під основний обробіток, під оранку, тому що передпосівне внесення, на жаль, не завжди ефективне. Фосфор і калій є малорухомими елементами, за передпосівного внесення вони просто залишаються у верхньому шарі ґрунту та часто малоефективні.

Щодо азотних добрив, не вносити більше 30 кг/га, адже це може сприяти тому, що культура сформує велику вегетативну масу. У сприятливих умовах нут може накопичити до 150 кг/га азоту за допомогою бульбочкових бактерій. Причому, 30% від цієї кількості залишається для наступних культур.

Основний і передпосівний обробіток ґрунту такий самий, як і під ярі зернові та зернобобові культури. Найголовніше, щоб ґрунт у орному шарі (у межах 25-30 см) не був переущільнений, тому що 50% кореневої системи нуту перебуває саме у цьому шарі, тут же розвиваються і бульбочкові бактерії. І якщо ґрунт переущільнений, то бульбочок там не буде.

Таким чином потрібно проводити оранку або глибоке рихлення. Якщо застосовувати технологію no-till, то вона повинна бути правильною і використовуватись на полі 8-10 років. Але головне, щоб було чисте поле від багаторічних бур'янів.

Потрібно правильно обрати сорт нуту для кожного регіону, а відповідно проконтролювати, чи це справді насіннєвий сертифікований матеріал. Обирати краще сортове насіння, зареєстроване саме в Україні, тобто яке пройшло в нашій країні реєстрацію, випробування.

Зазвичай нут сіють після ранніх зернових культур, коли ґрунт на глибині загортання насіння прогріється до 5-6°C. Оптимальна глибина загортання насіння для культури становить 6-7 см, але, оскільки нут не виносить сім'ядолі, його можна сіяти і на глибину до 12-15 см. У будь-якому випадку, головне покласти насіння у вологий ґрунт.

Висівати нут можна як суцільним методом, так і стрічковим чи широкорядним 45 см. Норма висіву залежить від сорту та маси тисячі насінин і становить 100-200 кг/га насіння.

Стрічковий чи широкорядний способи мають переваги над суцільним методом сівби. Перш за все, при цих способах помітна економія посівного матеріалу. Після сівби ґрунт коткують кільчасто-шпоровими котками. Подальший догляд складається з боронування (краще проводити ротаційними боронами 1-3 обробки до появи сходів та по них, це за своєчасності дозволить знищити 99% зайвих сходів) і міжрядних обробітків на широкорядних посівах до цвітіння культури. Для боротьби з бур'янами, за необхідності, застосовують гербіциди.

Нут починають збирати за пожовтіння більшості бобів. Ця культура не

вилягає та насіння не обсипається. Збирають, як правило, прямим комбайнуванням і тільки забур'янені посіви – роздільним способом. Після обмолоту насіння очищають, сортують і сушать до 14% вологості.

Впровадження у виробництво цієї культури дасть можливість не тільки отримувати високі та стійкі врожаї за різних умов зволоження, а також привести структуру посівних площ у відповідність до науково-обґрунтованих норм, поповнити ґрунт біологічним азотом, поліпшити мікробіологічний та фізичний стан ґрунту, тощо, але за умови виконання науково-обґрунтованої технології вирощування

Список використаної літератури

1. Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін. Економіка сільського господарства: навчальний посібник; за ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. К.: Каравела, 2009. 264 с.
2. Січкач В.І. Стан і перспективи селекції зернобобових культур в Селекційно-генетичному інституті УААН. *Зб. наук. праць Селекційно-генетичного Інституту - Національного центру насіннезнавства та сортовивчення*. Одеса, 2002. Вип. 3 (43). С. 92-103.
3. Толкачов М.З. Оптимізація симбіозу бобових рослин і бульбочкових бактерій в сучасному кормовиробництві. *Корми і виробництво: Міжвідомчий тематичний наук. зб.* Вінниця: Тезис, 2003. Вип. 51. С. 133-136.